

Vildkatt bland Hermeliner

Per-Erik Lindahl: Angesthjulsets svängningar, en biografi om Eric Hermelin. Cavefors.

DEN SOM GER SIG I KAST med uppgiften att författa en levnadsteckning över den excentriska baronen Eric Hermelin borde egentligen äga en samling egenskaper och kunskaper som knappast kan tänkas föränsade hos en och samma person. Han måste först och främst ha god psykologisk blick, och borde kanske egentligen vara psykiatriker av facket; större delen av sitt långa liv tillbragte baronen som en i många avseenden privilegierad patient på ett sydsvenskt mentalsjukhus. Levnadstecknaren borde vidare äga ingående kunskaper i orientalisk litteratur och orientaliska språk; det är genom sina tolkningar av persisk poesi som den originella baronen gjort sin främsta litterära insats. Samtidigt måste den som skriver Hermelins biografi ha god orientering i 1900-talets svenska litteratur från Vilhelm Ekelund till Lars Gyllenstein, om han nämligen skall kunna demonstrera den roll Hermelins tolkningar spelat för ett par generationer av svenska diktare.

Med denna uppsättning av kunskaper vore kraven på levnadstecknaren ändå inte fyllda. Han måste dessutom ha insikt i engelsk kolonialpolitik och indiskt vardagsliv under slutet av förra seklet; Eric Hermelin lät enrollera sig i den engelska armén i Indien under det antagna namnet Thomas Edward Hallan, kastades upprepade gånger i fångelse och fick till sist snöpligt avsked. En smula specialkunskaper om australiensiskt jordbruk skulle vidare vara levnadstecknaren till gagn;

när det anglo-indiska äventyret misslyckats vistades Hermelin under en följd av år i Australien, en tid som man egentligen inte vet mycket om. Ytterligare måste Hermelins biografi vara väl förtrogen med svenska lagar om förmynderskap. Baronen ställdes tidigt under förmyndarskap i samband med de juridiska komplikationerna som var många och långa skymtar för övrigt i periferien advokaten Nilsson i Tranås, mera känt som Frithiof Nilsson Piraten.

Slutligen borde levnadstecknaren vara lundsenskt lokalhistoriker med ingående kunskaper om både den inre och yttre miljön. Hermelin hade kontakter med enstaka personer i universitetsvärlden från teologen Erling Eidem, senare ärkebiskop, till Gunnar Jarring, senare ambassadör. Baronen harkade sina bestämde inköpsställen i staden: Gleerups bokhandel där han köpte böcker och där hans egna verk brukade ställas ut i fönstret. Rydbecks tobakshandel hos Gubben på hörnan, där han liksom August Strindberg inhandlade sin tobak.

Någon övermänniska i besittning av alla de nu nämnda specialiteterna finns veterligen inte i sinnevärlden. Däremot kan man säga om författaren till den bok som *Per-Erik Lindahl* givit ut på Cavefors förlag under titeln *Angesthjulsets svängningar, en biografi om Eric Hermelin*, att han med den begåvade amatörens talang rör sig på alla de områden som nämnts och flera därtill. Han har intervjuat ett stort antal personer som träffat och känt den osannolika människan Eric Hermelin. Han har sparat upp brev som belyser levnadsödet; en del av det värdefulla materialet finns på Hermelinarnas Gripenberg. Han har inte sparat någon möda för att finna spåren av Hermelin i de engelska militärrollorna från slutet av förra seklet. Ett annat unikt material ger sjukjournalerna från Sancti Lars sjukhus i Lund, på Hermelins då ännu kallat hospital. Om levnadstecknaren någon gång gått vilse i medicinsk terminologi eller i lundsenskt lokalgeografi må det förlåtas honom; det är inget som i grunden stör intrycket av en både levande, spännande, skickligt dokumenterad och väl berättad biografi.

Eric Hermelin.

från sjukhuset till den flöddande friheten utanför murarna. Ett av de mest direkta och mest gripande dokumenten är ett brevkort, avsett en sen natt-timmen från Österport station i Köpenhamn: där befann sig baronen i utmattat tillstånd, sedan han gjort sig av med både kontanter, klocka och överrock; nu ber han en nämnigens vårdare som han har förtroende för att hämta honom hem.

Från sina upprepade livsnerdlerlag kom Hermelin till efter hand utvecklade en högst personlig ovardighetens filosofi, uttryckt i skrifter och brev. En gång formulerade han: "Man kan inte börja trivas förrän man mist all känsla av värdighet, både sin egen och andras." Hos de persiska mystiker som han omsider tog sig för att översätta, återfann han en liknande grundinsikt, uttryckt i orden "Utän att hundra gånger hava störtat sin personlighet i olyckan /Skall ingen hava lärt sig nåpsa och kväsa sin personlighet".

Teckningen av denna sällsamma mans öden måste få något av äventyrsberättelse över sig med förbluffande händelser och osannolika förvecklingar. Per-Erik Lindahl vet att ta vara på poängerna och förmedla spänningen, samtidigt som han skriver med varsam sympati. Om boken i stora stycken är en absurd äventyrshistoria, har den också andra inslag, nästan av helgonlegend. Den handlar om en man som mellan vredesutbrotten och de

alkoholiska excesserna stängde dörren till sin kammare, fördjupade sig i mystiker som Swedeborg och Böhme och som i sitt innersta väsen upptog grundsynen i den sufiska mystikens hos de persiska diktare han översatte.

Att skildra ett livsöde av detta slag har självfallet sina vanskligheter. Levnadstecknaren är uppriktigt, men inte hänsynslos; vissa brutala sidor i sjukjournalen undviker han att återge. Ett problem som han måste kapitulera inför gäller de Hermelinska översättningarna från persiska. Han lämnar åt författaren Carl-Göran Ekerwald att på tio sidor återge huvudinnehållet i arbetena Attar, Rumi och Kalilah. Men inte ens denna medhjälpare kan gå in på frågan om översättningarnas större eller mindre trohet mot de persiska originalen. Vad som ger dessa tolkningar deras egenart, är det dels egensinniga på samma gång älderdomliga och friska svenska språk som Hermelin begagnar, dels de originella noter som han tillfogar. Lindahl läser med full rätt noterna som personliga kommentarer till ett livsöde. I noterna blir man bl.a. bekant med Hermelins litterära favoriter. En av dem var Kipling, den författare som skildrade Indien och den poet som började en dikt:

One grief on me is laid each day of every year.

I de raderna har Hermelin tolkat in sin egen livssituation. Ett annat identifikationsobjekt fann han i Stevensons bekanta Hyde; namnen figurerar som en sorts nyckelord i noterna. Dubbelheten, klivenheten,

kanske t.o.m. personlighetsklyvningen hade han haft tillfälle att iakta hos sig själv. Klädd i en sjukhusnattskjorta och över den en sliten färskinnspås kunde den bisarre baronen med bister humor tala om sig själv som "en ulv i fårakläder". Andra gånger framträdde han som den sirligaste gentleman.

Utförligt skildras Hermelins kamp för att med sina verk nå offentligheten. Efter år av överksamhet och tillfälliga tidningskraveringer satsade han stort på sin översättarverksamhet, satsade enbart när otrolig andlig energi och — till sin förmyndares förvållan — åtskilligt av familjeförnögenhet. I bland satte Hermelin med stolthet ut sitt översättarnamn på volymerna; han skickade sin tolkning av Sadis Lustgården i förnämmt skinnband till både Gustaf V och dåvarande kronprinsen. Andra gånger gav han ut sina tolkningar anonymt, i ödmjuk självutplåning. Mot slutet av sitt liv, på Hitler-tiden, publicerade han tre osäljbara översättningsvolymerna med den vätska omslagstexten att de skulle säljas till förmån för judiska flyktingar; det var inte hans enda politiska insats.

Hermelins ensamhet, hans avskildhet i en miljö som knappast stimulerade till intellektuella bragder, är både skrämmande och fascinerande. Trots sin isolering lyckades han upprätta kontakt med några få udda människor. En filosofisk skomakare i Hälsingborg, Ek-

ström vid namn, förmedlade förbindelsen med Vilhelm Ekelund. Genom andra kanaler kom Hagar Olsson att inträffa sig för Hermelin; en av hennes essäer riktade de svenska fyrtyalisternas uppmärksamhet mot hans verk.

En originell bokhandlare i Lund såg till att Hjalmar Gullberg fick tolkningen av Persiska dikter i sin ägo; därifrån hämtades mottot "Spegelpoleraren har svarta händer" till ett parti i Dödsmask och lustgård; samma rad har Erik Lindgren stannat inför.

Lindahl har fingranskat de exemplar av Hermelins verk, som fanns i Gullbergs och i Vilhelm Ekelunds bibliotek och noterat förstrykningar och kommentarer. Av stort intresse är de sidor, där han behandlar förhållandet, Hermelin-Ekelund. Mellan de två författarna som aldrig personligen träffades utvecklades en dialog som kan följas i de tryckta texterna. En gång kallar Vilhelm Ekelund baron Hermelin för "den ärans gamle tosing". En annan gång, i seriösare sammanhang, i en av sina aförism-samlingar skriver han: "Säger man att det funnits mer poetisk skapande kraft och ingivelse hos denne man än i hela den samtida svenska vittherheten, har man sagt mycket litet." Om den ärans tosing men också om den skapande kraften och ingivelsen handlar Per-Erik Lindahls bok, om enslingen som bakom sjukhusdörrar försjönk i mystikernas skrifter, men också om en vildkatt bland Hermeliner.

Carl Fehrman

Repliker kring S-märke

ANDERS BERGSTEN känner sig tillintetgjord efter Urban Anderssons kritik i SvD den 26 maj rörande S-märkta kulturpengar. Han svarar. Urban Andersson ger honom en slutreplik.

EN MIG NÄRSTÄENDE person sände ett exemplar av SvD 16 maj med noteringen "Das war eine graubsame Sache!" in- till ett inpass författat av Urban Andersson.

Tja, förmodligen har jag trampat på många gåmmade med mitt inlägg i den s.k. debatten om de intellektuella relationer till vårt statsbärande. Nog visste jag att det var lite som soppa, men att jag skulle bli till den milda grad tillintetgjord hade jag inte kunnat drömma om.

Låt mig allra först i alla hänseenden uppmäna Urban Andersson att på nytt närsynt granska min artikel i Förmöret nr 8. Den "publiserades" som Andersson förklarar är i sin helhet genomskedd. Jag skulle aldrig drömma

den?" I lyrik likaväl som på intellektuella. Jag har kanske inte uttryckt mig tillräckligt klart — tillräckligt vulgärt, enöigt och dogmatiskt för att detta skall nå ut. Det beklagar jag. Om Urban Andersson läser min artikel ännu en gång kanske han dessutom har panna att upptäcka att jag i grund och botten är mycket skeptisk till hela den s.k. debatten.

Till sist är det egendomligt att en ansead litteraturkritiker som Urban Andersson tillåter sig denna typ av billig demagogi, dessa blinda spårar bakut och dessa illvilliga slag under baltet. Jag har svårt att tro att han gör så av omkante om grupperna kring Gnanst, Proletären m.fl. organ för enkelriktad och vulgär hatpropaganda mot det parti som f.n. administrerar apparaten Sverige.

s färg-TV

partiet av Philips exklusiva färg-TV 26K 455. Enkelt Tip Touch-omkopplare. Eldrör. Belysta skjutreglage. Skjutbar lucka. Framtrikade och diskantthögtalare. Teak, under, valnöt. Pris inkl. benställning.

köptrygghet: 8 dagars hemlåning v. 8 dagars returrätt. 30 dagars garanti. Ett års garanti, 3 år på bildröret. En betalna nästan hur du vill: Stor en handpenning. På 12, 18 eller 24 månader. Vill du byta in din gamla TV, vi naturligtvis det.

